

1976**Analysis of China's Foreign Policy by the
Czechoslovak Embassy in Beijing****Citation:**

"Analysis of China's Foreign Policy by the Czechoslovak Embassy in Beijing", 1976, Wilson Center Digital Archive, Central State Archives (SÚA), Prague. Included in the document reader for the international conference "China and the Warsaw Pact in the 1970-1980s" held by CWHIP and the Parallel History Project March 2004 in Beijing. <https://digitalarchive.umd.edu/document/114833>

Summary:

This document examines Chinese attempts to foster Western European integration as a counterbalance to the US. Also discussed is the relationship between NATO countries and China and its impact on Soviet-Sino relations, military cooperation between China and Western Europe, and the relations between China and West Germany.

Credits:

This document was made possible with support from Leon Levy Foundation

Original Language:

Czech

Contents:

Original Scan

STÁTNÍ ÚSTŘEDNÍ ARCHIV
ZRUŠEN STUPĚŇ UTAJENÍ
Důvod: 267207/07-024
24.7.83 Pa.Dr. Alois Nostrov

PRÍSNĚ TAJNĚÍ

ČLR - NATO

Z diplomatických kruhů ČLR v Bruselu byla v únoru 1975 získána informace, svědčící o zájmu ČLR na řešení problému modernizace vojenského letectva zemí Beneluxu, Dánska a Norska.

ČLR zastávala názor, že daná mezinárodní situace vyžaduje urychlenou modernizaci vojenských leteckých sil Belgie, Holandska, Dánska a Norska, zatím co mezispojevecká jednání o výběru nového typu letounu (náhradou za zastaralý F-104 Starfighter) se protahovala, co "nahrává jediné SSSR".

ČLR byla spokojena s postojem belgického ministra obrany BOYENANTSe, který se v té době přikláněl k volbě francouzského typu MIRAGE, jehož nákup zmíněnými 4 státy NATO by znamenal podle čínského hodnocení významné posílení západoevropské solidarity a důležitý přínos k procesu integrace západní Evropy.

Podle čínského názoru je ekonomický dopad modernizace vojenského letectva uvedených států na jejich národní hospodářství druhořadý a odpovídající finanční prostředky lze zajistit.

Západní Evropa zdaleka nevyčerpala všechny možnosti obchodně-ekonomické spolupráce s ČLR, jež má pro její problémy pochopení a bude proto zintenzivňovat své kontakty se západoevropskými zeměmi, vedena snahou ukázat jim svůj "upřímný vztah" k nim a pomoci jim šetřit jejich eventuální nesnáze.

- 2 -

Tytéž tendence na straně ČLR (zájem o posilování západoevropské integrace jako protiváhy SSSR a USA a také hledání dalších cest pronikání čínského vlivu do Evropy) odráží též informace o zájmu ČLR o první zasedání tzv. nezávislé programové skupiny pro otázky západoevropské zbrojní kooperace, jež se uskutečnilo 2. 2. 1976 v Římě. Podle poznatků z čínských diplomatických kruhů v Turecku z února t. r. ČLR přikládala zmíněnému zasedání mimořádnou důležitost. Soudí, že položilo základy budoucího západoevropského zbrojního průmyslu, v němž bude závažnou roli hrát také Francie.

ČLR je však přesvědčena, že vedení NATO přeceňuje závažnost účasti Francie v tzv. nezávislé programové skupině z hlediska jejího perspektivního znovuzapojení do vojenské integrace NATO i své reálné možnosti v tomto směru, neboť Francie přes určité dílčí ústupky zůstává nezávislou mocností s týmiž ambicemi jako dříve. Pokud ustupuje, pak - podle čínského hodnocení - v důsledku objektivních skutečností, avšak při zachování hlavních principů své politiky, při čemž ústupky se snaží kompenzovat nově získanými výhodami. Toto hodnocení ČLR se opírá o podmíněnost účasti Francie ve zmíněné skupině.

Podarí-li se skupině realizovat zamýšlené plány v západoevropské vojensko-průmyslové oblasti, bude to podle čínského názoru znamenat posílení procesu integrace západní Evropy na všech úsecích a vytvoření vážné protiváhy Varšavské smlouvě a USA.

Z další informace z čínských diplomatických kruhů v Bruselu z června t. r. je zřejmé, že vedení ČLR pozorně sleduje i další vývoj situace v oblasti západoevropské

- 3 -

zbrojní spolupráce a hodnotí ji kladně, neboť v ní spatřuje zárodky budoucí západoevropské vojenské integrace, odpovídající zájmům obou supervelmocí.

Podle téže zprávy si ČLR všimla také rozporů, které se vyskytly na jarním zasedání Rady NATO v Oslo mezi spojenci NATO, jmenovitě mezi USA a západoevropskými zeměmi v přístupu k Africe. Podle čínského výkladu se západoevropské státy mohly přesvědčit, že na USA nelze spoléhat a jedinou cestou pro ně je aktivizovat vlastní politickou ekonomickou i vojenskou spolupráci s africkými zeměmi, což zúží prostor USA, SSSR, ZSS a napomůže urychlení západoevropské integrace, jak ji doporučuje ČLR.

NATO - ČLR

NATO a v jeho rámci především USA chtějí ČLR a jejího nepřátelství k SSSR využít proti Sovětskému svazu. Podle poznatku z kruhů francouzského MZV z července 1975 NATO a USA zamýšlejí pro tento záměr využít Francie, jejíž vztahy s ČLR jsou v NATO hodnoceny jako nejprůzračnější. Jde jim o to, aby Francie své dobré relace k ČLR využívala výlučně ve prospěch celého NATO a nikoliv jen vlastní.

Podle informace z diplomatických kruhů USA v Bruselu ze září t.r. figuruje v současné době problematika vývoje v ČLR mezi zahraničně-politickými prioritami NATO až za situací v jižní Africe. Přesto však je a bude vývoj poměrů v ČLR systematicky a pečlivě sledován.

Vedoucí kruhy NATO považují období přístích deseti měsíců za rozhodující pro další vývoj a vyhrcování vnitropolitického boje v ČLR. V jeho průběhu se má ukázat, zda lze očekávat zásadnější personální změny v čínském vedení a v jejich důsledku i odlišnou vnitro- a zahraničně-politickou orientaci státu.

V dosavadních teoretických analýzách vedení NATO se neobjevují alarmující obavy z eventuální změny politiky ČLR vůči SSSR. Teoreticky se sice možnost takové změny v krajním případě připouští, zároveň je však pokládána za nereálnou s ohledem na poznatky z posledního vývoje v ČLR po smrti MAO CE-TUNGA i ve světle celkové historie země. Argumentuje se tím, že období čínsko-sovětského přátelství bylo velmi krátké a "uměle stimulované", což prý nese svědčí o historických poutech obou států, jež by se obnovovala. Vedení NATO kvalifikuje jako konkrétní protisovětský úder nedávné odstranění

ministra železnic z čínské vlády, v němž spatřuje rozhodnost nynějšího vedení ČLR udržet situaci pevně v rukou a nepřipustit změny v dosavadní politické orientaci země.

Z další informace, týkající se zájmu vedení NATO o ČLR, která byla získána z kruhů belgického MZV koncem září t.r., je zřejmé, že experti Politického výboru paktu nemohou zatím vypracovat nové závěry o vnitřní a zahraniční politice ČLR po smrti MAO CE-TUNGA. Poukazuje se na pokračující mocenský boj v zemi, jehož další průběh a výsledky jsou nejisté. Ani v případě ustanovení nového vedení nebude podle jejich názoru jasné, kdy dojde k dalším změnám, příp. k nástupu definitivního, skutečného vůdce, který nyní zřejmě zůstává vědomě v pozadí. Současná situace v ČLR je srovnávána s vývojem situace v KSSS po smrti STALINA, kde prý také zcela zákonitě následovalo před upevněním pozdějšího vedení několik přechodných období s dramatickým vývojem událostí.

Experti Politického výboru NATO uvádějí, že bez ohledu na vítězství kterékoliv skupiny - ať krátkobé nebo déle trvající - bude ve vývoji ČLR působit několik dlouhodobých faktorů a mezi nimi zejména tyto:

a) Celková filosofie ČLR, vycházející z rozlohy země a počtu obyvatelstva, jež mluví ve prospěch ČLR, ale i z dosažené úrovně jejího jaderného potenciálu, která je ve srovnání s USA a SSSR nízká. Tento poměr sil však může změnit vývoj nových systémů zbraní, s čímž souvisí absence ČLR v jednáních o odzbrojení i známé čínské úspěchy v oblasti chemie a biologie.

b) Historicky doložený odpor ČLR vůči cizincům, který má v současných podmínkách hlavně podobu antisovětského. Určitá období čínsko-sovětské spolupráce neměla nikdy podporu většiny vedení KS Číny. Podle odborníků NATO neexistuje objektivní důvod, proč by tomu mělo být v budoucnu jinak.

c) Důsledky rusko-čínských konfliktů z 19. století, jež SSSR a MoLR nemohou řešit podle maoistických představ, s čímž se však nemůže smířit žádný z čínských vůdců.

d) Dlouholetá protičínská propaganda, která údajně probíhá v SSSR a jež prý zanechala ve vědomí sovětských občanů a zvláště pracovníků stranického aparátu a příslušníků ozbrojených sil hluboké důsledky. V NATO se v tomto kontextu hovoří o existenci tzv. "sovětského protičínského šovinismu", který má být "reálnou skutečností", s níž musí počítat i vedení KSSS a kterou nebude možno v SSSR překonat ani v případě event. iniciativ nových vůdců ČLR.

Podle poznatků z rumunských diplomatických kruhů v Bruselu z konce září t.r. vystupňovalo se v posledních týdnech úsilí NATO a zejména USA publikovat informace, podporující udržování stavu vzájemné nedůvěry a prohlubování rozporů mezi ČLR a SSSR. Cílem NATO je znemožnit navázání sovětsko-čínského dialogu, směřujícího k postupné normalizaci vztahů obou států, jež je označována za "nejnebezpečnější" alternativu vývoje vztahů Východ - Západ. Další zintenzivnění desinformační činnosti NATO a USA v tomto směru lze dle rumunského názoru očekávat po skončení voleb v USA a NSR.

Uvedené poznatky mají opodstatňovat závěr RSR o nezbytnosti zahájit přímá jednání mezi SSSR a ČLR jako mezi dvěma socialistickými státy, jejichž dohoda je pro mezinárodní komunistické hnutí zcela nutná. Nedojde-li k nim v relativně krátké době, bude ztracena mimořádná příležitost, umožňující oboustrannou iniciativu "bez ztráty tváře".

Vojenská spolupráce ČLR - Západ

Podle informace z novinářských kruhů v Pekingu z prosince 1975 přijela koncem listopadu 1975 do NSR skupina čínských odborníků, která při návštěvě závodů MESSERSCHMIDT projednávala možnost nákupu licencí a zařízení pro vybudování leteckého závodu v ČLR.

ČLR se také obrátila na Francii o dodávku 200 letadel MIRAGE F 1 s tím, že by zakoupila i 3 letouny CONCORDE. Francouzská strana byla údajně ochotna souhlasit pouze s dodáním 60 letadel MIRAGE.

10. - 17. 11. 1975 byla v ČLR údajně delegace francouzského koncernu DASSAULT, jež jednala o dodávkách MIRAGE. Nebylo však dosaženo konkrétní dohody s tím, že jednání budou pokračovat.

Čínský zájem o MIRAGE byl také hodnocen jako forma nátlaku na NSR při jednáních o zakoupení licencí na výrobu leteckých motorů a rovněž jako nátlak na Velkou Británii, aby snížila cenu zařízení závodu na výrobu motorů ROLLS ROYCE, o jehož dodání ČLR jednala.

NSR - ČLR

Vývoj západoněmecko-čínských vztahů v posledních cca dvou letech a jejich postupné prohlubování ovlivnily některé skutečnosti, jmenovitě podpora vlády ČLR požadavku Bonnu na znovusjednocení Německa a jeho koncepci jednoho německého národa, čínská podpora NATO a sjednocení západní Evropy, antisovětiismus i splývání zájmů ČLR se zájmy západoněmecké reakce a imperialismu.

Orientaci čínského vedení na reakční západoněmeckou pozici CDU/CSU i její zájem o navazování vztahů s ČLR potvrdily dvě návštěvy STRAUSSe v r. 1975 v ČLR a jeho přijetí v Pekingu na nejvyšší úrovni (v lednu 1975).

Podle našich informací z ledna 1975, získaných z diplomatických kruhů v Pekingu, jednali čínští představitelé se STRAUSSem nejen jako s bývalým ministrem obrany NSR, ale také jako s možným budoucím kancléřem. Při rozhovorech se čínská strana zajímala o detailní výklad strategické situace v Evropě a o rozmístění ozbrojených sil Varšavské smlouvy, přičemž zdůraznila, že "Evropa je ohrožena hlavně SSSR a Varšavskou smlouvou". Z pověření průmyslových a finančních kruhů NSR, jednal STRAUSS rovněž o úvěrech a odložených platbách za dodávky průmyslového zařízení do ČLR; požadoval zkrácení termínů odložených plateb a placení v hotovosti. Navrhl rovněž spoluúčast západoněmeckého kapitálu při budování průmyslu ČLR, dostal však údajně negativní odpověď.

O rozhovorech STRAUSSe s vojenskými činiteli ČLR chybí podrobnější a konkrétnější poznatky. Čínská strana při nich údajně projevila zájem o technologii výroby některých protitankových zbraní, taktických řízených střel i o spolupráci v oblasti jaderné energetiky. STRAUSS

měl prý také navštívit některé vojenské průmyslové závody v západních provinciích ČLR a sondovat pro západoněmecké bankovní kruhy poskytnutí tajného úvěru na vojenské nákupy ČLR v NSR.

Naše zpráva z diplomatických kruhů v Pekingu z počátku února 1975 poukázala dále na to, že při jednání STRAUSSe s čínským ministrem zahraničí se projevila plná shoda, pokud jde o kritický postoj k "východní politice" SCHMIDTovy vlády, nutnost vytvoření "silné Evropy" a nedůvěru k sovětské mírové politice. Ministr zahraničí ČLR vyjádřil podporu politice znovusjednocení Německa podle bonnské koncepce. Politiku supervelmocí označil za nebezpečnou s akcentem na SSSR; "nebezpečnost" politiky SSSR je umožňována podle čínského výkladu "obrannou" pozicí USA po 2. světové válce. K otázce sporu ČLR - SSSR prohlásil, že mezi oběma zeměmi nikdy nemůže dojít ke spolupráci, neboť "SSSR si vždy bude chtít podmanit každou zemi a rovněž ČLR". Ke zlepšení vzájemných vztahů může dojít pouze na základě jednání o návrzích ČLR.

▷ Při setkání STRAUSSe s MAO CE-TUNGem MAO údajně uvedl, že v Evropě vypukne nejdříve válka na Balkáně, při čemž měl mít pravděpodobně na mysli Albánii a SFRJ.

STRAUSSova návštěva v ČLR a zejména úroveň jeho přijetí, vyvolala v NSR s ohledem na plánovanou cestu kancléře SCHMIDTa do Pekingu některé problémy, jak naznačily naše poznatky z Bonnu z novinářských kruhů z konce ledna 1975. SCHMIDT byl rozladěn vystupováním čínské strany, nikoliv však projevy STRAUSSe. Podle mluvčího bonnské vlády STRAUSSův pobyt v Pekingu upevnil jeho pozice v CDU/CSU, posílil pravé křídlo CDU/CSU a zkomplikoval přípravu cesty SCHMIDTa do ČLR.

Tyto komplikace potvrdil i poznatek ze západoněmeckých vládních kruhů z 19. 8. 1975, který naznačil, že STRAUSSova lednová a další plánovaná zářijová cesta do Pekingu vyvolávaly tehdy v Úřadu spolkového kancléře nejasnosti a pochybnosti kolem chystané SCHMIDTovy návštěvy v ČLR.

Podle poznatku z diplomatických kruhů z Bonnu z června 1975 působilo na odsouvání SCHMIDTovy cesty do ČLR také to, že SCHMIDT považoval za vhodné navštívit ČLR až po skončení KBSE, neboť si byl vědom, že nemůže při jednáních s čínskými představiteli vystupovat způsobem, který by narušil vztahy NSR - SSSR.

Za dané situace musela ČLR - jak ukázala naše informace z kruhů západoněmeckých politických stran ze září 1975 - dát otevřeněji najevo svoji zainteresovanost na realizaci SCHMIDTovy návštěvy. Potvrdila ji omezením programu a snížením úrovně druhého STRAUSSova pobytu v ČLR i ujištěním o přijetí SCHMIDTa na nejvyšší úrovni.

Cesta SCHMIDTa do ČLR měla podle naší informace z kruhů politických stran NSR z října 1975 sledovat především zajištění zakázek pro západoněmecký průmysl. Politické rozhovory chtěl SCHMIDT vést v obecné rovině. Po předchozích konzultacích s FORDem a KISSINGERem se chtěl při nich vyhnout snaze ČLR v rozšiřování protisovětské politiky v Evropě s poukazem na to, že po KBSE je pro NSR nutné rozšiřování spolupráce s SSSR a zdůraznit pevný svazek USA - NSR v oblasti vojenské politiky v Evropě. SCHMIDT byl připraven vyslovit podporu zájmu ČLR o dodávky letecké, automobilové i lodní techniky s tím, že jednání o nich musí být vedena pouze na úrovni výrobních závodů a koncernů.

- 11 -

Z poznatku z listopadu 1975 z novinářských kruhů NSR je zřejmé, že SCHMIDT hodnotil svůj pobyt v ČLR jako úspěšný a dospěl k názoru, že se ve své "východní politice" dostal dále než BRANDT při zachování vyváženosti vztahů s USA, západoevropskými státy a distancování se od sporu SSSR - ČLR. Usoudil, že čínsko-západoněmecká relace se bude v příštích 5 letech realizovat především v hospodářské oblasti výměnou čínských surovin za západoněmecké průmyslové výrobky a investiční celky. Na druhé straně byl SCHMIDT překvapen stavem hospodářství ČLR, který hodnotil jako mnohem horší, než byla jeho původní představa. Došel k závěru, že ČLR jej bude schopna překonat za rozsáhlé pomoci Západu teprve během 20 - 30 let. Předpokládá také narůstání rozporů SSSR - ČLR i mimo ideologickou sféru.

Pokud jde o politiku západní Evropy vůči ČLR, Bonn je pro její koordinaci s tím, že jejími nositeli musí být NSR a Francie. Jak vyplývá z poznatků z listopadu 1975 z diplomatických kruhů ve Vídni, má podle SCHMIDTova názoru koncepce této politiky počítat také s Velkou Británií. Do voleb v USA a NSR prosazoval však SCHMIDT opatrný postup vůči ČLR. Při jeho návštěvě v ČLR a v Iránu bylo dohodnuto společné podnikání. NSR (i USA) mají zájem investovat do čínského průmyslu a ČLR sama i společně s Iránem zamýšlí zakládat v NSR smíšené kapitálové účasti, v nichž by měla majoritu NSR.

Zvláštní otázku v kontextu vztahů ČLR - NSR představuje zřízení konzulátu ČLR v Západním Berlíně. Podle naší informace z listopadu 1975 ze západoberlínských novinářských kruhů, měl být tento problém diskutován i za pobytu SCHMIDTa v ČLR, západoněmecký kancléř dal však údajně najevo, že akreditace pracovníků čínského konzulátu v Západním Berlíně u ZÚ ČLR v Bonnu (akreditace u ZÚ ČLR v NDR je z

politických důvodů pro ČLR nepřijatelná) by mohla jeho vládě způsobit nesnáze a podařilo se mu celou otázku takticky odsunout do neurčita.

V souvislosti s podpisem dohody o letecké dopravě NSR - ČLR však SCHMIDT (podle téže informace) na žádost čínské strany přislíbil prozkoumat možnosti zřízení kanceláře čínské letecké společnosti v Západním Berlíně, k čemuž by postačil souhlas senátu. Pro ČLR by i toto kompromisní řešení bylo za dané situace výhodné a umožňovalo jí působit v propagačně-politické oblasti.

Dle následujícího poznatku z listopadu 1975 z berlínských diplomatických kruhů byla však mezitím již otázka možnosti zřízení konzulátu ČLR v Západním Berlíně projednávána ve vedení okupační správy USA a předběžně dohodnuto, že USA, Francie a Anglie nebudou mít proti tomuto kroku námitky a rozhodnutí v podstatě přenechají západoberlínskému senátu a vládě NSR.

Vzhledem k lavírování Bonnu v otázce konzulárního (nebo obchodního) zastoupení ČLR v Západním Berlíně ČLR - podle poznatků z kruhů společenských organizací v Západním Berlíně z června 1975 - údajně včas přehodnotila svoji taktiku pronikání do Západního Berlína a orientovala se na cestu "malých kroků". V její první fázi mělo jít o vytvoření báze a podchycení pročínsky laděných kruhů hospodářského, kulturního i politického života Západního Berlína s důrazem na mládež. Druhá fáze pak kalkulovala s cílevědomou, organizačně i materiálně zajištěnou kulturně osvětovou činností, prováděnou pročínskými organizacemi v Západním Berlíně. Prvá fáze již skončila a v roce 1975 probíhala již 2. etapa, charakterizovaná koncentrací sil a snahou o sjednocení činnosti dvou pročínsky orientovaných společností, z nichž jedna, tzv. Gesellschaft für

Verständigung und Freundschaft mit China (asi 300 aktivních členů) dokázala již zorganizovat řadu akcí (besední večery, promítání filmů, přednášky), materiálně a finančně konspírativně zajištěných ZÚ ČLR v Bonnu. Aktivní podporu této vlivové činnosti poskytuje SPRINGERova tisková služba.

Podle informace ze západoberlínských novinářských kruhů z února 1976 aktivizovala svoji činnost také Europa - China Gesellschaft (West Berlin 30, Lützowplatz 9), založená v r. 1972 s cílem prosazovat a rozšiřovat politické, hospodářské a kulturní vztahy mezi Evropou a ČLR a napomáhat zlepšování styků NSR a jiných západních států s ČLR. Má úzce spolupracovat s příbuznými organizacemi v západní Evropě. Počátkem r. 1976 zahájila velký přednáškový cyklus o problematice ČLR. V jeho rámci přednesl 4. 2. t. r. přednášku o vnitřní a zahraniční politice ČLR dr. Alexander OSADCZUK-KORAB, docent Ost-Europa institutu na Freie Universität v Západním Berlíně, stálý spolupracovník listů TAGESSPIEGEL a NEUE ZÜRCHER ZEITUNG pro otázky světového komunismu a vztahů Východ - Západ, známý svými antikomunistickými názory.